

bloemtrossen omhoog. Men heeft deze beide wel voor één soort gehouden, toch vertoonen zij onderling groote verschillen, zoodat ze op 't eerste gezicht van elkaar te onderscheiden zijn. Fusca toch, die over 't geheel forscher en grooter is, heeft een rose aangeloopen onderlip, met purperen haarbundeltjes bezet, en even breed als lang, en een donkerpurperen helm, terwijl bij militaris de lip veel langwerpiger is, ook met purperen haarbundeltjes bezet, doch in 't geheel donkerder dan delicht roodgrijze helm, net 't omgekeerde van de vorige dus. Toch stonden hier exemplaren, die kenmerken van beide soorten hadden, wellicht kruisingen. Verderop trof het mij, hoe bijna alle orchideeën geknakt neerlagen, blijkbaar niet lang geleden neergeslagen, want de bloemtrossen zagen er nog vrij frisch uit. De oorzaak hiervan is mij een raadsel gebleven; gelukkig maar, dat de knollen in den grond er weinig of geen schade van ondervinden, want de wortelbladeren zullen natuurlijk voedsel genoeg kunnen verschaffen. Eén exemplaar had louter bloemen met sneeuw witte onderlippen (anders rose aangeloopen) en zonder enig honingmerk (d.i. dus zonder de purperen haarbundeltjes) een vreemd gezicht. Reeds spoedig ontdekte ik ook de verdorde stengels van 't vorige jaar van 't vogelnestje (*Neottia*). Terwijl toch van de bloeiwijzen van andere orchideeën 't volgende jaar nooit meer wat te vinden is, doordat, nadat 't stoffijne zaad door de retten, die in de vruchten springen als ze rijp zijn, ontweken en door den wind weggevoerd is, de bloeistengels verrotten, worden die bij *Neottia* dor en houtig en staan in de volgende lente nog rechtop. En jawel, even verder stonden reeds een paar van die vreemde, notenhouten planten, in vollen bloei. Aan hun forschen stengel en vollen bloemtros in de dikke schubvormige bladen was te zien, hoe goed hun de saprophytische levenswijze bekwam. Veel exemplaren vond ik echter niet meer, en evenmin van *Ophrys muscifera* en *Platathera Montana*, die ik er ook aantrof. Aan den rand van 't bosch onder 't lage donkere kreupelhout kwamen orchideeën op, die men voor *epipactis* zou houden en er voorloopig ook in 't geheel niet van te onderscheiden waren, want bloemknoppen waren zelfs nog niet te zien. Toch durf ik vrij zeker te zeggen, dat 't de zeldzame *Cephalanthera* was, ten eerste omdat die hier werkelijk voor moet komen en dan om de standplaats. Later toch trof ik de plant nog eenige malen aan en steeds aan den rand van 't bosch, achter de binnenste rij heesters, op een kalen bodem en onder dicht donker loof.

H. C. DELSMAN.
(Wordt vervolgd.)



WAT ER IN LONDEN VOOR EEN NATUURLIEFHEBBER TE ZIEN VALT.

(Vervolg.)

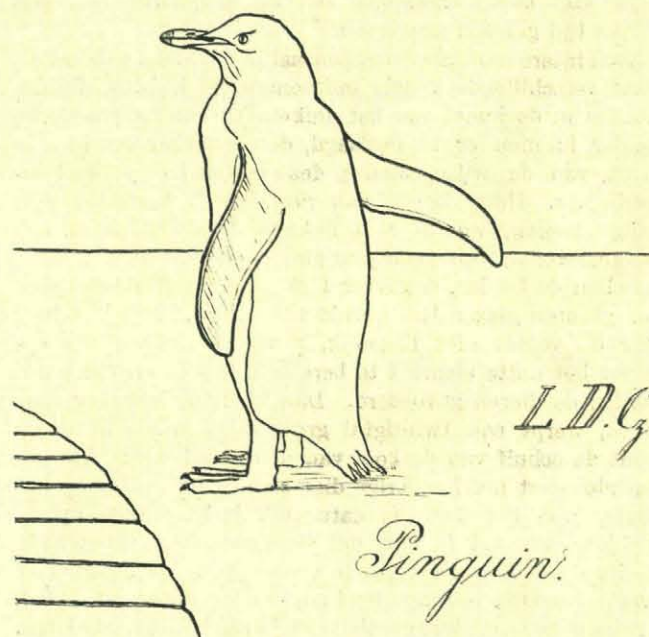
II. De „Zoo“.

Wie in Londen komt, verzuimt natuurlijk niet, een bezoek te brengen aan den Zoölogischen tuin, meer bekend onder den populairen naam van de „Zoo“. In de eerste plaats toch mag deze diergaarde gerekend worden tot de beroemdste van Europa en ten tweede is het voor een Nederlander zeer interessant, deze inrichting eens te vergelijken met de Amsterdamsche.

Al direct ziet de bezoeker, dat de „Zoo“ niet gelegen is

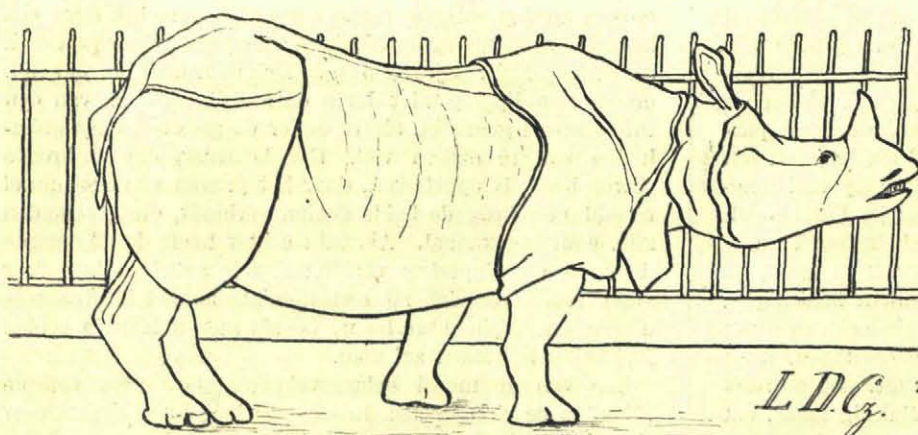
op een zeer gunstig terrein. Hij wordt namelijk door een kanaal en een rijweg in drie deelen gesplitst. Maar practisch als de Engelschen zijn, hebben ze zich door deze betrekkelijk ongunstige ligging niet laten ontmoedigen, doch van den tuin zooveel gemaakt, als er onder de gegeven omstandigheden van te maken viel. Het bezwaar, dat de breede rijweg bood, is opgeheven, door het graven van een tunnel terwijl een brug de beide deelen verbindt, die gescheiden zijn door het kanaal. Als tuin echter heeft de diergaarde door de versnippering van het terrein geleden, doch daar staat tegenover dat zij een menigte hoogst interessante dieren gastvrijheid verleent, zooals men zelden in eenige inrichting te zamen zal zien.

Een van de meest belangwekkende bewoners van de „Zoo“ is de chimpanzee. In een prachtig huis, expres voor hen gebouwd, ziet men verscheidene exemplaren van dezen menschaap bijeen. Zij gelijken wel wat op de beide orang-oetangs uit Artis, doch verschillen ervan door hun zwart haar, lichtgekleurde huid en groote ooren. Ook zijn zij ouder en daardoor iets grooter. Evenals te Amsterdam,



zijn ook hier de groote apen door glas van het publiek gescheiden. Zij schijnen n.l. zoo vatbaar voor menschenlijke infectieziekten, dat zij bij onmiddellijke aanraking met de bezoekers al gauw aan influenza of tering sterven. Maar toch behoeven ze zich niet te vervelen, want in één hok ziet men er drie, in de volgende twee bijeen. De mooiste exemplaren zijn twee groote Chimpanzees uit Uganda, genaamd Adam en Eva, die al een jaar of twaalf oud zijn en zodoende bijna den volwassen toestand bereikt hebben. Zeer fraai ziet men bij deze dieren de typische beenige richels boven de oogen en alleraardigst is de manier, waarop zij als kinderen met elkaar spelen. En dat zij vrij intelligent zijn, bewijst het feit, dat een andere dezer apen, Mickie genaamd, haar oppasser helpt bij het schoonmaken harer kooi. En zoo goed doet zij dit, dat geen dienstmeisje het haar zou kunnen verbeteren.

Een andere bewoner van dit apenpaleis is een alleraardigste baby-orang-oetang, die, gekleed in een sporttricotje allerlei gymnastische toeren verricht op een bank midden tusschen het publiek. En wanneer de oppasser met hem speelt, lacht dit dier zoo echt menschenlijk, dat de geheele vertooning iets schrills krijgt. Het is of men een soort van idioot mensche voor zich heeft in plaats van een in ge-

*Indische rhinoceros.*

vangenschap levend dier. Den gorilla miste ik tot mijn spijt. Het eenig exemplaar dat de diergaarde bezat, is korten tijd geleden gestorven.

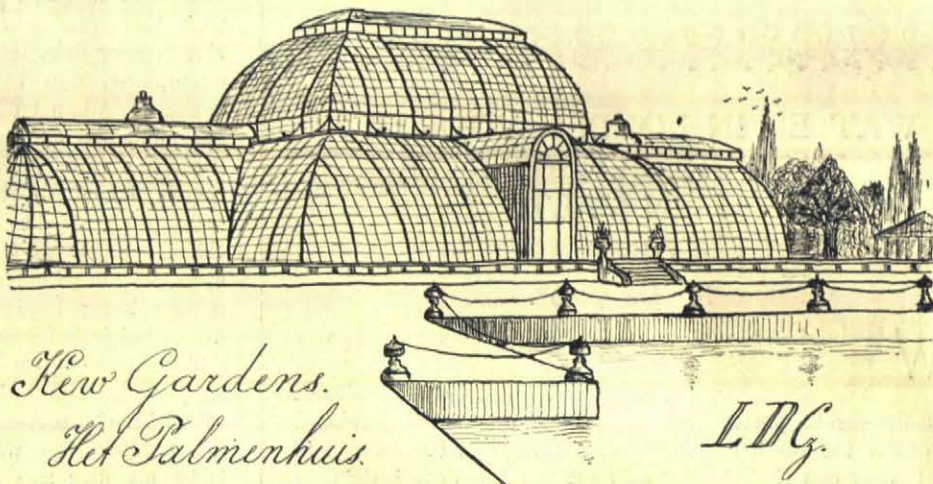
Even interessant als deze apenzaal is een ander gebouwtje, waar verschillende vogels tentoongesteld worden, die uitmunten in de kunst van het duiken. Op uiterst praktische manier is men er in geslaagd, den bezoeker een idee te geven van de wijze, waarop deze dieren hun voedsel bemachtigen. Hoog boven den grond toch bevinden zich eenige kooien, waarin zich links een aalscholver en een slanghalsvogel, rechts een paar pinguïnen ophouden. Midden tusschen de kooien, ongeveer 1 M. van den grond ziet men een grooten glazen bak gevuld met water. Het is echter voor de vogels niet mogelijk, zonder verlof van den oppasser het natte element te bereiken. Om 12 en om 5 uur worden de dieren gevoederd. Dan klimt de bewaker naar boven, werpt een twintigtal grondeltjes in het water en opent de schuif van de kooi van den aalscholver. Als een razende stort het hongerige dier zich in het water en het eerste, wat het doet, is natuurlijk jacht maken op de vischjes. Vreemd is het, dat de grondeltjes zoo weinig moeite doen, hun vervolger te ontsnappen. De aalscholver zwemt namelijk niet zoo heel snel onder water, en de bak is ruim genoeg, om hun groote vrijheid van beweging te laten. Ook moet de vogel na elke vangst naar boven gaan om zijn prooi te verzwelgen. Toch zijn na weinige minuten alle vischjes door den aalscholver gevangen. Dan lokt de oppasser hem met een paar lekkere beetjes weer in zijn kooi en vervolgens is het de beurt van den slanghalsvogel. Deze gaat bijna op dezelfde wijze te werk als zijn voorganger, doch afen toespietst hij een vischje op zijn scherpen, priemvormigen snavel. Maar ook hij moet telkens boven komen, om zijn vangst in te slikken. Anders echter is het met de pinguïnen. Dit zijn nog eens waterbewoners! Met woeste stuipachtige rukken schieten zij door het water, juist als een roofkever, halen elk vischje direct in en verslinden het onder water. Hoe dit mogelijk is, verklaar ik niet te begrijpen. Doch een feit is het. En het kost den oppasser moeite genoeg deze vreemde sinjeurs weer in hun respectievelijke kooien te krijgen.

In deze diergaarde ziet men een

fraaie verzameling dikhuiden. Niet alleen zijn de gewone vertegenwoordigers als olifanten en nijlpaarden aanwezig, maar men beschouwt hier ook met verwondering een reusachtigen Indischen neushoorn, die in zijn geplooid pantser gehuld, een indruk van domme, redeloze kracht maakt. Opmerkelijk is het, hoe overal de praktische geest der Engelschen uitkomt. Als het eenigszins kan, moet een dier gebruikt worden. Zoo leeft de olifant hier lang niet zoo voor plezier ^{zijn} als zijn Amsterdamsche confrater. Hier moet hij werken voor den kost. En van tijd tot tijd ziet men dan ook de olifanten door den tuin schrijden, beladen met kinderen en volwassenen, die zich niet weinig ver-

heugen in een ritje op zulk een buitenissig rijdier. Een paar platformen met een trapje maken het op- en afklimmen mogelijk. Behalve „elephant-tickets”, kan men hier ook „camel-tickets” krijgen, waarvan een groote bactrische kameel het slachtoffer wordt. Zelfs zebra's en lama's worden af en toe gebruikt, om kinderen te dragen of te trekken en het zal mij niet verwonderen als over eenigen tijd het bericht tot mij komt, dat de bezoeker ook tickets kan krijgen voor een schok van de groote electrische sidderalen, die nu nog ongeëxploiteerd in de reptiliën-zaal liggen te dutten, of dat het bestuur der diergaarde beproeft, een motor met deze dieren te gaan drijven. Zooveel electrische energie ongebruikt te laten toch, is meer dan van een Engelschman gevergd mag worden.

Wel aardig is het, een vergelijking te maken tusschen de manier, waarop sommige dieren gehuisvest zijn te Amsterdam en hier in Londen. De beren bij ons mogen zich gelukkig rekenen bij hunne Engelsche collega's. Immers deze wonen nog altijd in een ouderwetschen berenkuil; leelijk, omdat het publiek van boven op den rug der dieren ziet en gevaarlijk, omdat het mij volstrekt niet onmogelijk lijkt, dat een kind over de leuning naar beneden rolt. Wel is het echter aardig te zien, hoe de jongens met beschuit of brood zoo'n loggen zoolganger den klimpaal opkloppen, die zich in het midden van den kuil verheft. Want deze beren zijn al net zulke bedelaars als die in onze Artis. Ook de ijsberen stellen zich aan, alsof ze nagenoeg nooit iets te eten krijgen en deze hon-

*Kew Gardens.
Het Palmenhuis.*

gerige houding, gevoegd bij hun lang niet royaal verblijf, maakt dat deze dieren bij den bezoeker bepaald een armzaligen indruk achterlaten.

Mooi echter zijn de verblijven van de vossen en jakhalzen. Deze wonen in zandheuvels, geconstrueerd op de manier van een konijnenberg en omgeven door een hekwerk en alleraardigst is het, deze elegante holbewoners omstreeks het etensuurtje naar buiten te zien komen. Onnavolgbaar gracieus zijn hunne bewegingen bij de onderlinge krakeelpartijen, waarmede zij hunne maaltijden meenen te moeten opvroolijken. Jammer, dat het stemgeluid van zulke elegante dieren zoo slecht past bij hun innemend uiterlijk.

Over het algemeen zijn de Engelschen er meer toe geneigd, den dieren de frissche buitenlucht te gunnen dan wij. Zoo zijn er groote buitenkooien voor de tijgers en luipaarden, andere voor sommige apensoorten en men ziet er zelfs een groote voliëre voor papegaaien, die winter en zomer hier verblijf houden. Deze papegaaiencollectie is bijzonder fraai en volgens de Londenars zelfs de volledigste ter wereld.



New Gardens. Pagoda.

Hoe dit echter zij, zeker is het, dat de vogels in deze voliëre te zamen met de teerdere soorten in de binnenzalen een buitengewoon rijke verzameling vormen, die enkele hoogst zeldzame vertegenwoordigers van deze vogelklasse telt. Zoo is er een soort van amazone te zien (Guilding's Amazone) waarvan slechts enkele individuen meer levend op aarde voorkomen. Deze vogel komt van het eiland St. Vincent en was alreeds enkele jaren geleden uiterst zeldzaam. Na de uitbarsting van den Mont Souffrière nu schijnen alle exemplaren dezer diersoort te gronde gegaan te zijn. Zoodoende zijn alleen enkele gevangene de vernieling ontkomen en een dezer gelukkigen is het hier tentoongestelde dier.

Niet zóó zeldzaam maar toch ook zoo goed als uitgestorven zijn de reuzen-schildpadden, waarvan de diergaarde een prachtige collectie bezit, bestaande uit wel 25 exemplaren. Sommige dezer phlegmatieke reuzen zijn meer dan een meter lang en moeten meer dan 100 jaar oud wezen. Zeer

interessant voor den bezoeker zijn ze niet. Wel is het aardig deze kolossen te zien grazen. Een groote hap gras wordt uit den grond getrokken, even in den bek gehouden, en dan ziet men hem in den vorm van een dikken prop door den slappen rimpeligen nek naar boven verhuizen. Men kan het zich niet begrijpen, dat deze monsters nog geen eeuw geleden zoo algemeen voorkwamen, dat sommige schepen er wel 400 aan boord namen om de bemanning of en toe eens een bordje schildpadsoep te kunnen voorzetten.

Nu wij toch bij de schildpadden zijn, is het een kleine moeite, even een kijkje te nemen bij de reptiliën, amphiënen en visschen, want ook in deze zaal zijn enkele mooie exemplaren te bewonderen. Zoo ziet men hier een reuzenslang, die zijn naam met eere draagt, want hij is zoowat 6 M. lang. Jammer, dat deze sinjeur al even weinig coquet is als de Amsterdamsche boa's. Want hij ligt bijna altijd opgerold in den vorm van een kluwenachtigen stapel, waar een gewoon mensch kop noch staart aan vinden kan. Het zou anders wat waard wezen, dit beminlijk reptiel eens in actie te zien.

Mooi zijn ook de sidderalen en de longvisschen, die zich in twee aquaria liggen te vervelen. De laatste hebben zulke vreemde vinnen, dat een niet deskundig bezoeker eerst meent met een soort van salamanders te doen te hebben. Een nadere beschouwing echter leert al spoedig, dat deze dieren inderdaad tot de visschen behooren en onze belangstelling voor hen stijgt als we vernemen dat deze Australiërs in poelen leven, die 's zomers uitdrogen en tijdens het droge seizoen een soort van cocon van aarde maken, waarin zij den eersten regen afwachten. Zij stellen dan hunne kieuwen op non-activiteit en behelpen zich met een soort van long. Vandaar de naam.

En zoo zouden er van de Londensche „Zoo" nog een massa interessante zaken te vertellen wezen. Ik noem slechts de runderen, waarbij fraaie exemplaren van het Schotsche parkrund, de paarden, waarbij een mooie hybride tusschen paard en zebra, de weervogels, die in een voliëre hun hangende nesten maken, de priëlvogels, die gedeeltelijk hun vaderlandsche gewoonte volgen, de giraffen, waarbij een prachtig jong uit Somaliland, enz. enz. Men ziet er is nog stof genoeg. Doch de omvang van dit opstel noopt tot beperking. Slechts op één zaak meenen wij nog de aandacht te moeten vestigen. Hebben wij namelijk verscheidene malen reeds aangetoond, dat de Londensche diertuin in een of andere richting meer gaf dan de onze, ook vaak is het omgekeerde het geval. Zoo staat het insectarium van Artis veel hooger dan dat in Londen. De heer Polak heeft eer van zijn werk, want niet alleen in rijkdom van soorten, doch ook in netheid en practische manier van exposeeren wint het Amsterdamsche insectenhuis het verre. Het berenhuis noemde ik reeds. En wie in de Londensche diergaarde naar iets zoekt, te vergelijken met ons Aquarium, zal bedrogen uitkomen. Weliswaar zijn er enkele fraaie kleine aquaria in het „Diving-birds' house", maar ze zijn te enkel, te onsamenvattend om veel indruk te maken. En dan missen wij in Londen die prachtige plantenkassen en dien mooien tuinaanleg, die Artis tot zulk een geliefde wandelplaats maken voor honderden Amsterdammers. En daarom is onze conclusie: beide diergaarden zijn het bezoeken overwaard en geen beteren raad kan een vreemdeling gegeven worden dan deze: Bezoek de „Zoo" als gij te Londen en Artis als gij te Amsterdam komt. Een bezoek aan beide diergaarden zult ge u niet beklagen.

Amsterdam

L. DORSMAN Cz.

